

zakladiv dlia rozumovo vidstalykh ditei: Osnovy zdorovia (1-4 klasy). / I.V. Hladchenko. // Informatsiyni zbirnyk ta komentari Ministerstva osvity i nauky Ukrainy, 2014. – Vyp. 12. – S. 12-45. 3. Osnovy korektsiinoi pedahohiky: navchalnyi posibnyk / S.P. Myronova, O.V. Havrylov, M.P. Matvieieva. – Kamianets-Podilskyi: Kamianets-Podilskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Ohienka, 2010. – 264 s. 4. **Yaroshevska V.M.** Bezpeka zhyttiediialnosti: Pidruchnyk / V.M. Yaroshevska. – K.: VD «Profesional», 2004. – 560 s.

Авторський внесок: Максименко Н.В. – 100%.
Дата відправлення статті: 14.03.2017р.

УДК 378.147

О.В. Мартинчук
o.martynchuk@kubg.edu.ua

НОВА ОСВІТНЯ СТРАТЕГІЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ В КИЇВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Відомості про автора: Мартинчук Олена Валеріївна, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка, Україна. У колі наукових і професійних інтересів: інклюзивна освіта дітей з особливими освітніми потребами, підготовка майбутніх вчителів-логопедів до роботи в умовах освітньої інклюзії, розроблення електронних навчальних курсів з інклюзивної освіти для студентів вищих навчальних закладів. E-mail: o.martynchuk@kubg.edu.ua

Contact: Martynchuk Olena, PhD in Pedagogical Sciences, the Chairholder of the Chair of Special Psychology, Special and Inclusive Education of the Institute of Human Sciences of Kyiv Borys Hrinchenko University, Ukraine. Professional interests: inclusive education for children with special educational needs, training of future speech therapists, nursery teachers, child and youth counselors to working under conditions of educational inclusion; development of electronic training courses in Inclusive Education for the students of various specialties. E-mail: o.martynchuk@kubg.edu.ua

Мартинчук О. В. Інклюзивна педагогіка в контексті розвитку сучасного наукового знання про освіту / О. В. Мартинчук // Освітологія / за ред.: В. Огнев'юка, Т. Левовицького, С. Сисоєвої. – Київ-Варшава: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2016. – Вип. V. – С. 147–151. – (Українсько-польський науковий журнал); **Мартинчук О. В.** Інклюзивна освіта: освітологічний контекст / О. В. Мартинчук // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки: збірник наукових праць / за ред.: А. Ситченка. – Миколаїв: МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2016. – Вип. 3(54). – С. 146–150. – (Серія «Педагогічні науки»); **Мартинчук О. В.** Становлення і розвиток інклюзивної педагогіки як галузі педагогічного знання / О. В. Мартинчук // Актуальні питання корекційної освіти: збірник наукових праць / за ред. В. М. Синьова, О. В. Гаврилова. – Кам'янець-Подільський: ПП Медобори-2006, 2016. – Вип. 7 у 2 т. – Том 1. – С. 260–280. – (Серія «Педагогічні науки»); **Мартинчук О. В.** Емоційна компетентність педагога як умова успішного впровадження інклюзивної освіти / О. В. Мартинчук // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. – 2016. – Вип. 32. Частина 1. – С. 200–205.

Мартинчук О.В. Нова освітня стратегія підготовки майбутніх фахівців зі спеціальної освіти в Київському університеті імені Бориса Грінченка. В статті здійснено спробу висвітлити деякі результати діяльності професорсько-викладацького складу кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка щодо розроблення нової освітньої стратегії підготовки студентів зі спеціальності 016 Спеціальна освіта. Логопедія. Зокрема, в статті акцентується увага на потребі в удосконаленні освітнього середовища університету, що є одним із засобів забезпечення високоякісної підготовки конкурентоспроможних фахівців; подано концепцію діяльності одного з Центрів практичної підготовки студентів вищезазначеної спеціальності – Центру інклюзивної освіти, створення якого планується з нового 2017-2018 навчального року.

Для кожного року навчання визначено мету, завдання діяльності Центру, а саме: описано компетентності (загальні і фахові), навички успішної особистості 2020 р. (емоційний інтелект, когнітивна гнучкість, критичне мислення, складання суджень і ухвалення рішень, комплексне розв'язання проблеми), формування і розвиток яких здійснюватиметься в умовах Центру. Особливу увагу приділено розкриттю практичного

змісту підготовки майбутніх фахівців зі спеціальності 016 Спеціальна освіта. Логопедія в Центрі інклюзивної освіти.

Ключові слова: освітня стратегія, Центр інклюзивної освіти, спеціальність «Спеціальна освіта», компетентності, навички успішної особистості 2020 р.

Мартыничук Е.В. Новая образовательная стратегия подготовки будущих специалистов в сфере специального образования в Киевском университете имени Бориса Гринченка. В статье предпринята попытка осветить некоторые результаты деятельности профессорско-преподавательского состава кафедры специальной психологии, специального и инклюзивного образования Киевского университета имени Бориса Гринченка по разработке новой образовательной стратегии подготовки студентов специальности «Специальное образование. Логопедия». В статье акцентируется внимание на необходимости в усовершенствовании образовательной среды университета, что является одним из средств обеспечения высококачественной подготовки конкурентоспособных специалистов; представлена концепция деятельности одного из центров практической подготовки студентов – Центра инклюзивного образования, создание которого планируется с нового 2017-2018 учебного года.

Для каждого года обучения студентов по специальности «Специальное образование. Логопедия» определены цели, задачи деятельности Центра, а именно: описано компетентности (общие и профессиональные), навыки успешной личности 2020 г. (эмоциональный интеллект, когнитивная гибкость, критическое мышление, составление суждений и принятие решений, комплексное решение проблемы), формирование и развитие которых будет осуществляться в условиях Центра. Особое внимание уделено раскрытию практического содержания подготовки будущих специалистов по специальности «Специальное образование. Логопедия» в Центре инклюзивного образования.

Ключевые слова: образовательная стратегия, Центр инклюзивного образования, специальность «Специальное образование», компетентности, навыки успешной личности 2020 г.

Martynchuk O. V. The new education strategy for training future professionals of special education at Borys Grinchenko Kyiv University. The article is an attempt to highlight some results of the academic staff of the department of special psychology, correctional and inclusive education of Borys Grinchenko Kyiv University for the development of new educational strategy of training students in the specialty "Special Education. Speech therapy".

Its essence is order to provide training of competitive professional and successful individual that meets the current requirements of employers and the needs of society (social responsibility, autonomy and efficiency in decision making, ability to rapidly adapt to new conditions, the ability of a comprehensive approach to problem solving, critical thinking, focus on the good results, to detect cognitive flexibility and emotional competence etc.).

The article focuses on the need in improvement of the educational environment of the university, which is one of means of providing high-quality training of the competitive specialists; concept of activities of a center for training students of specialty "Special education. Speech therapy" - Center for inclusive education. It is planned to create of the new 2017-2018 school year.

The idea of new educational strategy of training at Borys Grinchenko Kyiv University is that the competence required for successful professional activity practiced at the university center for training, and then are fixed in the educational environment of educational and rehabilitation institutions that provide educational services for children with special educational needs.

The article deals with concept of the of the Center of Inclusive Education. For each year of training is defined goals, objectives of the Center, described competences (general and professional) skills of successful individual of 2020 (emotional intelligence, cognitive flexibility, critical thinking, drafting judgments and decisions, complex problem solving), practical content of training of future specialists in "Special education. Speech therapy" in the center of inclusive education.

It is noted that employers affect on the development of educational strategies (current set new requirements for future speech therapist, a specialist of special and inclusive education), associations (informing about the actual problems of families with children with disabilities, determine the content and form of cooperation of experts, researchers with associations); society of the city (asks for additional educational services for children with disabilities, educational and methodological training activities to improve the professional level and professional skills of speech therapists, teachers of inclusive and special education).

Key words: educational strategy, Center for inclusive education, specialty "Special education", competences, skills of successful personality of 2020.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Нові виклики, які стоять сьогодні перед українською системою вищої педагогічної освіти, вимагають переосмислення попереднього досвіду підготовки фахівців і пошуку нових підходів до професійної підготовки студентів у вищих навчальних закладах; розроблення нових освітніх стратегій; приведення змісту, форм, методів викладання у відповідність до вимог та потреб сучасності;

створення ефективних умов для професійного та особистісного саморозвитку майбутнього успішного фахівця.

Сучасна вища освіта у галузі підготовки фахівців зі спеціальної освіти наразі стоїть перед фактом: в умовах традиційних форм і методів навчання та викладання студенти досить часто, пасивно отримуючи інформацію, не вміють здобувати її самостійно і застосовувати успішно у життєвій самореалізації. Соціальний запит світового товариства, в тому числі і України, вимагає фахівців, які спроможні швидко і якісно включитись у професійну діяльність.

На Всесвітньому економічному форумі (Швейцарія, Давос, 2016 р.) експерти презентували ключові навички, які знадобляться особистості для успішної кар'єри в 2020 році: комплексне розв'язання проблем, критичне мислення, креативність, управління людьми, координація дій з іншими, емоційний інтелект, складання суджень і ухвалення рішень, сервіс-орієнтування, взаємодія, ведення перемовин, когнітивна гнучкість [1]. П'ять з десяти навичок у рейтингу стосуються спілкування з людьми, уміння управляти, розуміти і домовлятися. У представленому списку вперше з'явився емоційний інтелект, якого у списку навичок, актуальних для успішної кар'єри в 2015 році, не було.

Зважаючи на вищесказане, професорсько-викладацьким складом кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка розроблено нову освітню стратегію підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 016 «Спеціальна освіта. Логопедія». Суть її полягає в тому, щоб забезпечити підготовку конкурентоспроможного фахівця і успішної особистості, яка відповідає сучасним вимогам роботодавців і запитам суспільства (соціальна відповідальність, адекватне сприйняття і мобільне реагування на нові фактори, самостійність і оперативність у прийнятті рішень, готовність до демократичного спілкування, до соціально активних дій, здатність швидко адаптуватися до нових умов праці, здатність комплексно підходити до вирішення проблем; критично мислити; орієнтуватися на високий результат; виявляти когнітивну гнучкість і емоційну компетентність тощо).

Відповідно до нової освітньої стратегії [2], представленої в доповіді на Координаційній нараді керівників структурних підрозділів Київського університету імені Бориса Грінченка (02 лютого 2017 р.), визначено форми організації та методи навчання студентів: широке поєднання різних освітніх технологій та розширення використання ЕНК; нове бачення лекції в освітньому процесі – запровадження технології перевернутого навчання; створення центрів розвитку професійної компетентності та проведення занять на їх базі; переважне використання проблемно-пошукових та дослідницьких методів навчання; запровадження навчання, заснованого на дослідженнях.

Одним із засобів забезпечення підготовки конкурентно спроможного фахівця є освітнє середовище. Тому у процесі роботи над освітньою стратегією значна увага була приділена удосконаленню освітнього простору, зокрема розробленню концепції діяльності Центрів практичної підготовки студентів спеціальності «Спеціальна освіта».

Мета статті: висвітлити деякі аспекти нової освітньої стратегії підготовки студентів за спеціальністю 016 «Спеціальна освіта. Логопедія» в Київському університеті імені Бориса Грінченка, а саме **розкрити концепцію діяльності** одного з центрів практичної підготовки студентів – **Центру інклюзивної освіти**.

Виклад основного матеріалу.

Одна з основних ідей нової освітньої стратегії підготовки фахівців у Київському університеті імені Бориса Грінченка полягає в тому, що компетентності, необхідні для успішної професійної діяльності, відпрацьовуються на базі університетських Центрів практичної підготовки, і лише потім закріплюються в освітньому середовищі освітніх і реабілітаційних закладів, які надають освітні послуги дітям з особливими освітніми потребами.

Розкриємо концепцію діяльності Центру інклюзивної освіти.

На першому курсі **мета діяльності Центру** – формування у студентів емоційної культури, мотиваційних орієнтацій на відносини, новизну та досягнення успіху у сфері інклюзивної освіти дітей з особливими потребами.

Завдання центру:

1. формувати **фахову компетентність** у сфері забезпечення психологічного компоненту безпечного освітнього середовища в інклюзивному навчальному закладі;

2. формувати **навички успішної особистості**: *емоційний інтелект* у процесі розвитку емпатії; *когнітивну гнучкість* у процесі вирішення нестандартних освітніх проблемних завдань, *критичне мислення* через висування власної фахової концепції цінностей, орієнтирів, на яких ґрунтується власна практична діяльність; *складання суджень і ухвалення рішень* у процесі роботи з інформацією, критичного аналізу літературних джерел;

3. формувати уявлення про потенційні можливості дітей з особливими потребами, їхні сильні сторони; ознайомлення з історіями успіху цих дітей;

4. створити умови для проведення тренінгів з розвитку емоційного інтелекту (соціальної компетентності, емпатії, управління взаємовідносинами), ненасильницького спілкування, розуміння багатоманітності, формування ставлення до інклюзивної освіти.

До дисциплін, які вивчаються в Центрі інклюзивної освіти на першому курсі, належать: «Тренінг комунікативності», «Тренінг з розвитку емоційної культури», «Спеціальна педагогіка».

Практичний зміст підготовки в Центрі інклюзивної освіти полягатиме в тому, що студенти оволодіватимуть пошуково-аналітичними навичками в роботі з інформаційними джерелами; братимуть участь у тренінгах з розвитку емоційного інтелекту, ненасильницького спілкування, лідерства, розуміння багатоманітності тощо, знайомитимуться з історіями успіху осіб з обмеженими можливостями життєдіяльності, що сприятиме формуванню у них уявлень про потенційні можливості таких дітей, мотивації досягнення успіху у сфері інклюзивної освіти дітей з особливими освітніми потребами, власної емпатійності.

На другому курсі **мета діяльності Центру** – практична підготовка конкурентно-спроможного фахівця у сфері використання технологій інклюзивного навчання та командної роботи.

Завдання центру:

1. формувати **фахову компетентність** у сфері організації і впровадження процесу інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами;

2. формувати **навички успішної особистості: емоційний інтелект** у процесі розвитку емпатії, управління взаємовідносинами; **когнітивну гнучкість** у процесі вирішення нестандартних освітніх проблемних завдань, розроблення методичного інструментарію, **критичне мислення** через аналіз ефективності методик, посібників, підручників; **комплексне розв'язання проблеми** через врахування міждисциплінарної взаємодії у процесі проведення корекційно-компенсаторної роботи; **складання суджень і ухвалення рішень** у процесі роботи з інформацією, критичного аналізу літературних джерел, методик, посібників, підручників;

3. створити умови для оволодіння технологіями успішної інклюзивної практики: уміння адаптувати й модифікувати освітній процес, заповнювати Індивідуальну програму розвитку, формулювати SMART цілі, здійснювати моніторинг;

4. створити умови для налагодження міждисциплінарної взаємодії: логопед, вчитель/вихователь інклюзивного класу/групи, асистент вчителя/вихователя та інших учасників освітнього процесу;

5. створити умови для моделювання практичної діяльності логопеда, вчителя/вихователя інклюзивного класу/групи, асистента вчителя/вихователя в інклюзивному середовищі.

До дисциплін, які вивчаються в Центрі інклюзивної освіти на другому курсі, належать: «Освітня інтеграція в сучасному світі», «Інклюзивна педагогіка».

Практичний зміст підготовки студентів на другому курсі в Центрі інклюзивної освіти полягатиме в тому, що студенти оволодіватимуть пошуково-аналітичними навичками в роботі з інформаційними джерелами; технологіями інклюзивного навчання

(диференційованого викладання, спільного викладання, спільного/кооперативного навчання тощо) і командної роботи, навичками планування освітнього процесу в інклюзивному навчальному закладі; моделюватимуть освітній процес інклюзивного дошкільного і загальноосвітнього навчального закладу, проводитимуть тренінги з розвитку емоційного інтелекту у дітей, формування ставлення до інклюзивної освіти, розуміння багатоманітності; створення безпечного інклюзивного середовища; оволодіватимуть навичками створення науково-дослідних проєктів у галузі інклюзивної освіти.

На третьому курсі *мета діяльності Центру* – практична підготовка конкурентно-спроможного фахівця у сфері забезпечення освітнього процесу в умовах інклюзивного середовища.

Завдання центру:

1. формувати *фахову компетентність* у сфері технологій навчання дітей різних нозологій, спеціальних методик навчання і розвитку в інклюзивному середовищі;

2. формувати *навички успішної особистості: емоційний інтелект* у процесі розвитку соціальної компетентності, управління взаємовідносинами; *комплексне розв'язання проблеми* через прийняття колегіального рішення щодо стратегії психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами, у процесі аналізу випадків в контексті професійної діяльності асистента вчителя з використанням методу *cais-study*; *когнітивну гнучкість* у процесі вирішення нестандартних освітніх проблемних завдань, *критичне мислення* через аналіз ефективності методик, посібників, підручників; *складання суджень і ухвалення рішень* у процесі роботи з інформацією, критичного аналізу літературних джерел, методик, посібників, підручників;

3. створити умови для оволодіння технологіями успішної інклюзивної практики;

4. створити умови для підготовки сучасних фахівців за базовими дисциплінами початкової школи;

5. створити умови для оволодіння системним тематичним проєктуванням сучасних змісту, методів, прийомів, засобів, навчання в інклюзивному середовищі;

6. створити умови для формування навичок роботи з місцевою громадою (пошук ресурсів для забезпечення потреб дітей); навчання проєктній діяльності та співпраці із громадськими організаціями (розширення можливостей для пошуку майбутніх робочих місць).

До дисциплін, які вивчаються в Центрі інклюзивної освіти на третьому курсі, належать: «Технології навчання дітей різних нозологій в інклюзивному середовищі», «Підготовка дитини та освітнього

середовища до процесу інклюзивного навчання», «Спеціальна методика когнітивного розвитку».

Практичний зміст підготовки студентів на третьому курсі в Центрі інклюзивної освіти полягатиме в тому, що студенти оволодіватимуть технологіями навчання дітей різних нозологій в інклюзивному середовищі та навичками командної роботи; моделюватимуть освітній процес інклюзивного навчального закладу (навчальні ситуації, заняття, уроки та їх фрагменти), аналізуватимуть їхню якість та результативність; здійснюватимуть адаптації і модифікації змісту навчального матеріалу і методів викладання; удосконалюватимуть навички порівняльного аналізу теоретичних ресурсів та виділення раціональних технологій сучасного індивідуально орієнтованого навчання; братимуть участь у тренінгах з питань пошуку ресурсів; проводитимуть тренінги з налагодження позитивної комунікації між педагогами, батьками та дітьми тощо.

Висновки. Безперечно, освітня стратегія в процесі її реалізації удосконалюватиметься і розвиватиметься, оскільки на неї впливатимуть зовнішні і внутрішні стейкхолдери: *роботодавці*, які висуватимуть все нові й нові актуальні вимоги до майбутнього логопеда, фахівця зі спеціальної та інклюзивної освіти, *громадські об'єднання*, що інформуватимуть про актуальні проблеми родин, які виховують дітей з порушеннями розвитку; окреслюватимуть зміст і форми співпраці фахівців, науковців з громадськими об'єднаннями; *громада міста*, яка дає запит щодо додаткових освітніх послуг для дітей з порушеннями розвитку, просвітницької навчально-методичної діяльності з підвищення фахового рівня та професійної майстерності практиків (логопедів, педагогів інклюзивних та спеціальних навчальних закладів).

Подяка. Автор висловлює вдячність викладачам кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти за креативні ідеї, творчий підхід та роботу в команді у процесі комплексного розв'язання проблеми з розроблення освітньої стратегії підготовки фахівців зі спеціальності 016 «Спеціальна освіта. Логопедія» з додатковими спеціалізаціями «Інклюзивна освіта», «Психолого-педагогічна допомога дітям з аутизмом»: Тетяні Вікторівні Скрипник, Луцько Катерині Василівні, Таран Оксані Петрівні, Бабич Наталії Миколаївні, Найді Юлії Михайлівні, Мельніченко Тетяні Василівні, Кібальній Катерині Олександрівні, Супрун Ганні Володимирівні. Автор також дякує директору Інституту людини – Ользі Володимирівні Безпалько – за її неоціненну підтримку у процесі роботи над концепціями діяльності центрів розвитку професійної компетентності студентів спеціальності «Спеціальна освіта».

Бібліографія

1. **10 ключових навичок** до 2020-го [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.eduget.com/news/10_klyuchovix_navichok_do_2020-go-907. 2. **Про нову освітню** стратегію. Координаційна нарада керівників інститутів, факультетів, коледжу, завідувачів кафедри, НДЛ, голів циклових комісій. – 02 лютого 2017. Київський університет імені Бориса Грінченка [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://kubg.edu.ua/images/stories/podii/2017/02_02_nova_osvitniia_stratehiiia.pdf.

References

1. **10 kljuhovih navichok** do 2020-go [Elektronnij resurs] – Rezhim dostupu do resursu: https://www.eduget.com/news/10_klyuchovix_navichok_do_2020-go-907. 2. **Pro novu osvitnju** strategiju. Koordinacijna narada kerivnikov institutiv, fakul'tetiv, koledzhu, zaviduvachiv kafedri, NDL, goliv ciklovih komisij. – 02 ljutogo 2017. Kiivs'kij universitet imeni Borisa Grinchenka [Elektronnij resurs] – Rezhim dostupu do resursu: http://kubg.edu.ua/images/stories/podii/2017/02_02_nova_osvitniia_stratehiiia.pdf.

Авторський внесок: Мартинчук О.В. – 100%
Дата відправлення статті 12.03.17 р.

УДК 376-056.36

С.П. Миронова
muronova@ukr.net

РОБОТА ФАХІВЦІВ З СІМ'ЯМИ, ЯКІ ВИХОВУЮТЬ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

Відомості про автора: Миронова Світлана Петрівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач, професор кафедри корекційної педагогіки та інклюзивної освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Кам'янець-Подільський, Україна. У колі наукових інтересів: психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в спеціальній та інклюзивній освіті. Email: muronova@ukr.net

Contact: Profesor Svitlana Myronova, Doctor of Education, head of department correctional pedagogy and inclusive education Kamianets-Podilsky Ivan Ohienko National University, Kamianets-Podilsky, Ukraine.